

Riktlinjer för generativ AI på redaktioner

**JOURNALIST
FÖRBUNDET**

Generativ AI är en typ av AI (Artificiell Intelligens) som relativt nyligen släppts på marknaden och som kan användas för att skapa digitalt innehåll. Det kan handla om alltifrån att skriva en text till att göra bilder och filmer. Utvecklingen av generativ AI innebär att journalistiken ställs inför en rad nya utmaningar. Det gör också att det dyker upp nya frågeställningar på redaktionerna. Journalistförbundets riktlinjer för generativ AI på redaktioner är tänkta att fungera som en vägledning för förbundets medlemmar i dessa frågor.

Teknisk utveckling som gagnar journalistiken

Generativ AI innebär helt nya möjligheter för journalistiken. Tekniken kommer att kunna vara till stor hjälp i arbetet, vilket är positivt. Det är också viktigt att medieföretagen hänger med i den tekniska utvecklingen för att inte riskera att bli utkonkurrerade av AI-företag som vill ge sig in på mediemarknaden, men som inte har samma tradition av att värna oberoende och kvalitativ journalistik. Det finns därför många anledningar att välkomna den nya tekniken på redaktionen. Samtidigt betyder inte det att vi som journalister måste omfamna allt vad generativ AI heter. En ledstjärna bör vara att tekniken ska vara till gagn för journalistiken.

Använd generativ AI på ett ansvarsfullt sätt

Verktyg som till exempel ChatGPT och Bard kan vara till hjälp i det journalistiska arbetet, men det är viktigt att vara medveten om de risker som finns. Skriva inte in känsliga uppgifter eller uppgifter som omfattas av källskydd i ett AI-verktyg på nätet. Uppgifter från till exempel ChatGPT bör alltid faktagranskas eftersom generativ AI tenderar att lämna felaktiga uppgifter, "hallucinera".

Tydliga riktlinjer från arbetsgivare och uppdragsgivare

Verktyg som bygger på generativ AI ska ses som arbetsverktyg när de används i tjänsten. I den mån din arbetsgivare inte redan informerat om hur verktygen ska användas bör du be om tydliga riktlinjer. Om det inte finns några riktlinjer är det en fråga som den lokala fackklubben kan lyfta med arbetsgivaren. Det är viktigt att riktlinjerna tas fram i samråd med medarbetarna på redaktionen. Det bör framgå om och i så fall hur AI-verktyg ska användas på redaktionen. Det bör också framgå när och hur medarbetare är skyldiga att informera arbetsgivaren om att de använt ett AI-verktyg i arbetet. Om du som frilans använder generativ AI bör du informera uppdragsgivaren om detta och efterfråga om det finns riktlinjer för generativ AI på den aktuella redaktionen.

Informera om användandet av generativ AI

De många verktyg som idag finns som bygger på generativ AI kan redan nu producera innehåll som påminner om journalistik. Det går att generera text och bild och rörligt material med några knapptryckningar. Det är därför viktigare än någonsin att visa att det som vi som journalister producerar skiljer sig från annat material. I den mån material som är AI-genererat publiceras bör det märkas ut i enlighet med de regler som gäller på redaktionen.

Värna upphovsrätten

De stora språkmodellerna, så kallade foundation models (grundmodeller), bygger på en massiv mängd data från internet. Åsikterna går isär om huruvida det finns juridiskt stöd för att använda denna data, utan samtycke, för att träna språkmodellerna. AI-företagen själva menar att det är lagligt så länge den som tillhandahåller informationen på nätet inte använt sig av möjligheten till förbehåll, även kallat "opt-out". Förbehåll innebär i praktiken att den som tillhandahåller en webbplats på nätet lägger in en kod som gör att informationen på sidan inte får användas för maskininlärning. Problemet med detta är att det inte är journalisten som till exempel skrivit en text som har makten att bestämma om möjligheten till förbehåll ska användas eller inte, eftersom den makten ligger hos den som har webbplatsen, i normalfallet medieföretaget. Journalistförbundets värnar medlemmarnas upphovsrätt och anser att de företag som använder upphovsrättsligt skyddat material för träning av språkmodeller ska inhämta samtycke och utge ersättning till uphovspersonen. Det gäller också företag som tar fram så kallade fine-tuned models (finjusterade modeller), det vill säga AI-modeller som bygger på foundation models, baserat på upphovsrättsligt skyddade verk. I vissa fall är den rätten reglerad i kollektivavtal. Om du vill veta vad som gäller för en viss redaktion kan du stämma av med den lokala fackklubben eller Journalistförbundet centralt.

Kompetensutveckling – ett ansvar för arbetsgivaren

Generativ AI kommer att underlätta det journalistiska arbetet. Tekniken gör det redan nu möjligt att snabbt transkribera ljudfiler. Det går också att analysera stora mängder data snabbt, vilket kan vara till stor hjälp i researcharbetet. För att alla medlemmar ska ha möjlighet att dra nytta av den tekniska utvecklingen är det viktigt att alla får kompetensutveckling och lär sig behärska verktygen. Risken är annars stor att vissa grupper halkar efter kompetensmässigt och förlorar attraktivitet på arbetsmarknaden. Prata med din arbetsgivare om vilka möjligheter som finns till kompetensutveckling inom generativ AI. Kompetensutveckling av personalen är också en fråga som den lokala fackklubben bör lyfta med arbetsgivaren. Bestämmelser om arbetsgivarens skyldighet att erbjuda kompetensutveckling finns i både utvecklingsavtalet och Journalistförbundets kollektivavtal.

Teknikutveckling som värnar medarbetarna

När den tekniska utvecklingen går snabbt reagerar vi människor olika. Vissa tycker att det är roligt och dras med, medan andra blir oroliga och stressade. När det kommer signaler om att AI kommer att ta våra jobb är det naturligt att känna oro. Det är därför viktigt att implementeringen av ny teknik på arbetsplatsen sker på ett sätt som inte försämrar arbetsmiljön och skapar onödig stress. Arbetsgivaren har enligt arbetsmiljölagen en skyldighet att samverka med skyddsombuden för att kartlägga eventuella risker ut arbetsmiljösynpunkt. Precis som andra förändringar på arbetsplatsen omfattas tekniska förändringar av arbetsgivarens förhandlingsskyldighet. Det gäller självklart även förändringar som inbegriper AI. Det är viktigt att du och dina kollegor får tydlig information om vilka förändringar som planeras och att arbetsgivaren uppfyller sin förhandlingsskyldighet gentemot den lokala fackklubben, enligt medbestämmandelagen. Den lokala fackklubben har också rätt att vara med i planeringen av teknisk utveckling i den mån det handlar om viktigare förändringar för de anställda, vilket framgår av utvecklingsavtalet.

Journalistförbundets styrelse

7 december 2023